

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, Sector 6,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

**Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MORARIU, MAXIM**

**Povești americane / Iuliu-Marius Morariu ; pref. de
Victor Constantin Măruțoiu. - București : Eikon, 2026
ISBN 978-606-49-1719-5
I. Măruțoiu, Victor Constantin (pref.)
821.135.1**

DTP: Mihăiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

Iuliu-Marius Morariu

Povești americane

Ilustrații de Maria Boțu

Prefață de
Victor Constantin Măruțoiu

E I K O N

București, 2026

Cuprins

<i>Despre ludicul spre devenire întru ființarea Cuvântului.....</i>	<i>5</i>
<i>Poveste americană.....</i>	<i>9</i>
<i>Ardeleanul.....</i>	<i>21</i>
<i>Străinul.....</i>	<i>31</i>
<i>Colegii.....</i>	<i>48</i>
<i>Fericitul.....</i>	<i>57</i>
<i>Jalea</i>	<i>67</i>
<i>Măicuța</i>	<i>74</i>
<i>Tanti Rifca.....</i>	<i>82</i>

*Despre ludicul spre devenire
întru ființarea Cuvântului*

Existența noastră într-o lume a conflictelor generalizate, care determină o stare de angoasă și depresie, necesită ajutorul literaturii spre a cunoaște lumina caldă a vindecării. În acest sens, ne regăsim și dorim să pășim spre o nouă deschidere, care este reprezentată de poezie, de proză, de teatru sau de eseu. Astfel, în această linie de vindecare se încadrează și prezentul volum de proză al scriitorului Iuliu Maxim Morariu, sugestiv intitulat, *Povestiri americane*. Sensul este dat de conturarea pe care i-o oferă spațiul de existență cotidiană din acest timp și, anume, continentul american. Sub acest auspiciu se dezvoltă și prezenta carte a prolificului scriitor român.

Deși se regăsește în poezie, în scrierile teologice, în eseuri, parcă tot mai bine se prezintă sub cupola liberă a prozei, unde își poate dezvolta ludicul interior, limbajul cu toate conotațiile arhaice și regionale, unde, cu adevărat, se simte viu și trăitor, precum în scrierile teologice de viață. Este interesant cum reușește să compună un amalgam unic literar din expresiile trăirilor

religioase, ale celor populare, cu ludicul de situație sau de limbaj, într-o spațialitate a noii trăiri din acest continent care i-a devenit casă vremelnică.

Firul narativ își urmează cursul precum în celelalte volume, bine conturat și care prezintă stanțe ale existenței umane, cu anumite punctări deosebite, determinate de trăirile interioare ale autorului. Nu putem uita pregătirea sa teologică, dar și educația sa, care deschid sensul fiecărui lucru cu aceeași smerenie, respect, atenție ca și cum ar avea de a face cu lucruri sacre sau cu timorarea de a nu distruge ceva ce nu trebuie atins.

Influența sacrului este atent descrisă și introdusă în acest periplu de situații – povești, pentru a nu deranja sau nu a forța ceva. Amintirea lui Dumnezeu se face doar pentru întărirea anumitor situații și pentru a sublinia substratul de sacralitate la care apelează ethosul românesc în trăirea sa.

Chipul părintelui, al preotului are un loc aparte în acest cadru generalizat al volumului, dar care nu impietează și care este văzut ca un *axis mundi* al acestui spațiu care are ca sevă modelul satului românesc. Limbajul este unul bine lucrat pentru fiecare personaj în parte, pentru autor, acesta fiind o caracteristică specială de prezentare a fiecăruia în parte, am putea spune suntem ceea ce glăsuim.

Feminitatea este prezentată în cel mai descriptiv mod posibil, bine conturată, dar nu există nicio notă de forțare sau de încercare de a exalta într-o manieră de perfecțiune acest chip. Am putea afirma că scriitorul Iuliu Maxim Morariu dorește să păstreze decența întru toate. El condimentează această prezență a chipurilor feminine din prozele sale cu ludicul de situație și de limbaj, în așa fel încât să nu deranjeze, dar să scoată anumite elemente în relief.

Prezentul volum de proze scurte al scriitorului Iuliu Maxim Morariu, *Povestiri americane*, ne introduce în lumea cotidianului cu manifestări ale satului românesc, dar și cele determinative din noul său spațiu de conviețuire, cel american, din care irumpe un ludic aparte și care ne face părtași unui pelerinaj printr-o lume onirică a situațiilor probabile, dar care nu devin posibile. Și totul îmbracă haina unei scriituri de bun gust, frumos echilibrată și care place. Întru acestea nu ne rămâne decât să vă invităm la o lectură plăcută!

Dr. Victor Constantin Măruțoiu,
membru al Uniunii Scriitorilor din România
Cluj-Napoca, 11 Aprilie 2025

Poveste americană

Din ochii stufoși ai bătrânului, s-ar mai fi scurs parcă o lacrimă. Nu se mai putea, însă. Îi secaseră, zice-se, de cât și-a plâns păcatele făcute în străinătate. Se mulțumi cu un icnet dureros, iscat parcă din străfundurile inimii.

Părintele îi dădu înainte, cu forță, fără a părea că se sinchisește de scâncetele moșului.

— Iar eu, nevrednicul preot, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg...

Avea bătrânul popă Timoftei mulți bolnavi de grijit în aceste vremuri și nu era chip de prea multă zăbavă. Îl cuminecă și plecarăm mai departe. De-altminteri, nu mi s-a părut nimic nefiresc în asta. Mă șocase, ce-i drept, cu ani în urmă, când refuzase să-l împărtășească, deși-i știam, și pe părintele, și pe moșul Grigore, oameni buni ca pâinea caldă.

Gurile rele zvâcneau și atunci. Vorbeau că pe meleaguri străine, cât fusese în America, își vânduse sufletul vrăjmașului. Unele bătrâne se jurau chiar că-l văzuseră noaptea, prin catul ferestrei, vorbind cu o mogâldeată neagră, cu coarne-nfundate și că din hornul lui ieșea, la fiecare lună plină, o flacără albastră. Dar cine

să se ia după poveștile lor! Muierile sunt slabe de înger. Și-apoi, dacă stai să le cauți în coarne, te-mbrobodesc cu te miri ce relatări copilărești, doar să le dai atenție.

Un lucru era sigur. Moș Grigore era un suflet frământat. Am observat asta încă acum douăzeci și cinci de ani, când eram tânăr dascăl în Găureni. Nu-și prea avea povești cu lumea din sat, își lucra pământul cu multă sânguință, cu ură parcă și era adesea căzut pe gânduri. Din când în când, dădea chiar senzația că vorbea cu cineva. De-acolo-i ieșise vorba în sat, că nu e în toate mințile. Apoi, cu vremea, peste oasele-i trudite s-a așternut boala și bătrânul rămăsese ani de-a rândul să-și plângă singurătățile în bătătură, acompaniat de măcăniturile rațelor și de scâncetul purceilor. Acum era cu adevărat la capătul puterilor. Nici preotul nu credea că mai are mult. Și nu s-a înșelat. Abia trecură Paștile și copiii veniră în grabă să-și anunțe păstorul că s-a stins bătrânul.

N-am văzut niciodată un mort mai frământat. Fața i se strânsese într-o ciudată schimonosire, ce lăsa să se întrevadă un om prins între plâns și strigăt. Găvanele stufoase, ce nu mai adăpos-teau demult globi oculari funcționali, păstrau încrețiturile unui om care vărsase multe lacrimi în viața lui. De plâns, l-a plâns și lelea Ioană, nevastă-sa, l-au plâns și feciorii și nurorile. Doar a fost om bun. Și-a pus feciorii la casele lor și

i-a lăsat cu stare. A trudit mult și a venit cu bani mulți din străinătate. Copil sărac, a plecat acolo să muncească și după vreo cincisprezece ani, în care nimeni nu mai avusese nicio veste de la el, a apărut cu tolba plină de galbeni. Așa i-au răsărit, ca din senin, moșiile, pe care, cu neas-tâmpărul de copil sărac ce-și dorea să aibă, le-a lucrat, devenind fruntaș în sat. N-a fost aspru cu copiii decât în ceea ce privește cartea. Din păcate, niciunul nu i-a semănat în această pri-vință. Grigore a fost aprig la învățătură. Mereu fruntaș în sat, a fost trimis la Năsăud, unde a terminat ca premiant patru clase de gimnaziu. Năpastele, tăbărâte parcă din senin peste familie, căreia i-au murit într-un an aproape toți boii și purceii, dar și bătrânii și vreo doi copilași, mai tineri decât el, l-au adus din nou acasă. Au chibzuit bătrânii lui să-l însoare cu Ioana, o fată săracă, dar harnică. Zis și făcut. Au avut împreună cinci feciori. Toți au lucrat pământul, căci de învățătură n-au avut drag.

Înmormântarea n-a fost tulburată decât de-un singur eveniment ciudat. În mijlocul slujbei, căi-nele familiei, un dulău de toată frumusețea, a reușit să rupă lanțul. A fugit, din capătul grădinii, țință la părintele, pe care l-a-ncrestat, aparent destul de zdravăn la o mână.

— Semn rău!, șușotiră babele, scuiându-și în sân. Țsta sigur are să se facă strigoil

Cum mușcătura a fost mai degrabă una superficială și feciorii l-au prins de îndată și l-au legat înapoi, nu ne-am întrerupt prea mult din funesta rugăciune. L-au pus în cimitir și dus a fost. După cele câteva pahare de tărie primite la pomană, se mai domoliseră parcă și presentimentele sumbre ale bătrânelor ce-l visau bântuind.

Odată îngropat, chipul lui urma să se piardă parcă în negura uitării, rămânând, cu vremea, închistat în sipeturile inimilor celor dragi și eventual, în câteva poze, în care bătrânul avea o căutătură aspră. Nimeni nu bănuia ce se va întâmpla mai încolo.

La vreo câteva zile după obișnuitul parastas, pe care familia obișnuia să-l facă pentru așezarea sufletului, la casa răposatului Grigore al Roșului a fost zarvă mare. Până-n ziuă, femeile făceau o gălăgie mai mare decât cocoșii, meniți a ne da deșteptarea. Babele bârfitoare au fost primele care au reacționat. Au luat-o îndată într-acolo. Odată cu ele și alți curioși. Între ei și eu. Când am ajuns, la poartă, ce să vezi! Ioana bătea metanii în ogradă, pe pietrele spălate de ploaia ce căzuse în ziua de dinainte, una dintre nurori mătura cioburile oalei de smântână, pe care o spărsese soacră-sa de spaimă, iar celelalte stăteau speriate, neștiind cum să reacționeze. Din poartă, un chip zâmbăreț, al unui om scăpat parcă din cărțile de istorie, întreba nedumerit, cu un accent ciudat:

— Acasă-i tata Grigore, doamna Ioană?

— Ptiu, ucigă-l toaca, se zbenguia bătrâna, diavolul a luat chip de om și acuma-mi vorbește! Pesemne că n-oi fi dat ceva pomană cumsecade! Iartă-mă, Doamne și scapă-mă de întruchiparea asta diavolească, zicea bătrâna, bătând de zor metanii.

Oamenii stăteau și ei speriați, neștiind ce să creadă. Unii, mai îndrăzneți, ar fi sărit să pipăie, ori chiar să lovească neagra mogâldeață de carne. Ceva îi oprea totuși. Minune! Făptura vorbea, și încă pe limba lor! Nițel ciudat, dar se-nțelegea ce zice. Într-un sat ca Găureniul, unde cu toții erau rudenii și singurii străini erau perceptorii și soldații unguri, ce veneau să-i ia pe tineri cu arcanul la oaste, un negru era cu siguranță o prezență insolită.

Mi-am făcut loc cu coatele prin mulțime, să previn o eventuală tragedie. Ajuns în fața lui, m-am prezentat.

— Bună ziua! Mă numesc Nathaniel Roșu și îl caut pe tata Grigore!, îmi spuse omul. Accentul lui, atât de dulceag în comparație cu graiul aspru, marcat de regionalisme al găurenarilor și alintat, într-o formă aproape mai delicată ca al lor, făcu să-mi scape un zâmbet.

— Într-adevăr, aici a locuit până nu demult un om pe nume Grigore, i-am spus. De unde veniți și cum se face că vorbiți românește?, l-am întrebat eu.

Nu bănuiam atunci că puerila-mi întrebare va isca zile întregi de discuții, din care voi avea atâtea de învățat și care vor schimba viața întregului sătuc deluros din nordul Ardealului. Omul venea tocmai de peste ocean: din Missouri, mai precis. Și se pretindea a fi fiul răposatului pe care cu mai bine de o lună în urmă îl prohodiserăm. Era nițel mai tânăr decât feciorii răposatului, iar data nașterii lui corespundea într-adevăr cu anii în care fusese omul nostru plecat spre pământurile făgăduinței. A durat nițel până să o liniștesc pe lelea Ioană și s-o conving că nu e „Sătana”. Pe săteni, cred că nu i-am convins pe deplin nici acum, la atâția ani după eveniment. Ei încă șușotesc între ei cum, diavolul căruia își vânduse badea Grigore sufletul, a luat înfățișare și a venit la familie, să-i ceară te miri ce zălog. Așa sunt oamenii, cine-i poate opri!

Odată ce-am intrat în casă și-am reușit să împrăștiem mulțimea de gură-cască de la poartă, Nathaniel s-a pus pe depănat firul amintirilor. Avea ce să ne spună. Îl ascultam fascinat și uneori împiedecat, de amestecul de cuvinte românești și englezești. Se străduise, bietul, să învețe limba noastră, dar tot o stâlcea destul de bine. Baba Ioana, ajunsă și ea pe culmile bătrâneților, deși se ținea încă bine, se opintea adesea, cerându-mi să-i tâlcuiesc ce-a vrut să zică.

— Eu venit din America, de departe. Am traversat oceanul, care nu foarte prietenos cu

noi și venit să-mi cunosc tatăl. Mama, Kathie, a murit anul trecut, așteptându-l. A promis că se întoarce și ne duce și pe noi în țara lui, ori că vine cu familia românească să ne cunoaștem. Nu făcut, nici una, nici alta. Acum venit eu la el.

Cu un gest de uimire, nurorile-și duseră toate, de parcă-ar fi fost înțelese, mâna la gură. Bătrâna în schimb, asculta fără să clipească. Ne-a povestit apoi negrul cum, odată ajuns pe acele meleaguri, consăteanul nostru s-a deprins cu limba și obiceiurile locului. A fost inițial păstor în Montana, căci avea cunoștințe încă de acasă despre acel meșteșug. Apoi, după vreo câțiva ani s-a apucat de tâmplărie. Cum era puternic și harnic, iar din construcții se câștiga mai bine, și-a schimbat, cu vremea, meșteșugul. A încercat el și cu aurul, căci era în vogă în acele vremuri, dar nu prea i-a ieșit. Și geografic, s-a deplasat de ici până colo, pentru ca în cele din urmă, pe malurile Mississippi-ului, la Missouri, să se statornicească vreme mai îndelungată. Aici a devenit un fel de argat, la casa unui om înstărit. L-a pus, cu vremea, stăpân peste sclavii săi și i-a încredințat nu doar plantațiile de bumbac, ci și celelalte acareturi ale gospodăriei. Se descurca de minune. Aici s-a cunoscut cu Kathie, care lucra la bucătărie. S-au îndrăgostit, iar el a fost, într-un fel, fructul dragostei lor. Cum era sclavă, relația lor i-ar fi putut pricinui neplăceri cu stăpânul. De dragul